

Harri Kilpi

Monialaista humanismia: The Twentieth Century and The Victorians. International Conference on Victorian Studies in Leeds, 11-13 July 2005

Saavuvin Leedsiin omituisissa tunnelmissa. Vain kolme päivää aikaisemmin terroriaalto oli iskenyt Lontooseen ja nyt kotietsinnät kohdistuivat tähän pohjois-englantilaiseen teollisuuskaupunkiin. Poliisioperaatiot eivät rajoittuneet vain esikaupunkien "pommitehtaisiin"; myös linja-autoasema oli tuntikausia suljettuna telaketjurobottien hoitaessa epäilyttävien pakettien hallittuja räjäyttämisiä. Vaikka kaupungin ulkopuolella sijaitsevalla Trinity and All Saintsin (TAS) kampuksella ei loppujen lopuksi terrorismia juurikaan käsitelty, muodostui *The Twentieth Century and The Victorians* -konferenssista mielenkiintoinen kokemuspaketti, jota helteinen kuumuus, olematon ilmasto ja hiipivä uneliaisuus eivät kyenneet (täysin) peittoamaan. TAS:n Centre for Victorian Studies oli järjestänyt professori Martin Hewittin johdolla saman tyyppisiä konferensseja pitkin 1990-lukua, ja niinpä nytkin kolmipäiväiseen tapahtumaan oli saatu yli kuusikymmentä esitelmää, jotka tavalla tai toisella koskettelivat viktoriaanista aikaa ja sen representaatioita 1900-luvulla. Konferenssin kirjavan monialaisuuden voi jakaa suurinpiirtein kolmeen ryhmään: empiristiseen (mikro)historiaan, teoriapainotteisempaan kirjallisuuden tutkimukseen ja näiden kahden ulkopuolelle jäävän miscellanean joukkoon. Käsitelen tässä raportissa kutakin ryhmää muutamien esimerkkien kautta.

Aloitan kuitenkin laveammista linjanvetopuheenvuoroista, joilla konferenssi alkoi. Viktorian ajan kirjallisuuden spesialisti professori Christine Krueger (Marquette University, Wisconsin)

korosti viktoriaanisen ajan, näkemysten ja politiikan tuntemista amerikkalaisen uuskonservatismiin aikana; yhtymäkohtia vuosisadan takaiseen aikaan tuntui löytyvän riittämiin, alkaen vapaakaupasta ja globalisaatiosta. Ikäänkuin tapaustutkimuksena Krueger yleisten linjojen jälkeen kirjallisuuden ja modernismin asiantuntija lehtori Gary Day (De Montfort University, Leicester) nosti esiin erään keskeisen "viktoriaanin", kulttuurikriitikko Matthew Arnoldin. Dayn mukaan Arnoldin mm. *Culture and Anarchy* -teoksessa promotoima korkeakulttuurikeskeinen mutta ihmiskasvoinen humanismi tarjoaisi runsaasti pohdittavaa ekonomismin ja kulttuurisen relativismin puristuksessa elävälle yhteiskunnalle ja akatemialle. Provosoivaan tyyliin Day esitti, että alentuva ja elitistinen ote, josta Arnoldia oikeutetusti on syytetty, on hinta, jonka voi hyvin maksaa miehen teksteissä muualla esiintyvistä kulttuuri- ja ihmisystävällisemmästä sanomasta.

Historioitsija Rohan McWilliam, *Victorian Studies* -aikakausjulkaisun toimittaja, puolestaan luonnosteli viktoriaanisen ajan tutkimuksen trendejä Asa Briggsistä, E. P. Thompsonista ja Harold Perkinistä nykypäivään. Kruegerin tavoin hän totesi tutkimuksen yhä kasvavan relevanttiuden, mutta toi myös esiin sen, että kenttä on fragmentoitunut, että uusia synteesejä ei ole näköpiirissä ja että ideologinen painotus näyttäisi olevan luisumassa oikealle; esimerkiksi viktoriaanisen työväenluokan historia oli McWilliamin mukaan jälleen jäämässä taka-alalle. Puheenvuoro tavallaan asetti yhden pohtimisen arvoisen ongelman koko konferenssille: löytyisikö pluralistiselta kentältä mitään yhteisiä säveliä? Toisen päivän plenum-puhuja professori Cora Kaplan (University of Southampton) oli avauspuhujien verrattuna pettymys. Veteraanifeministin ja kulttuurikriitikon John Fowlesin ja Colm Toibinin romaaneja ja viktoriaanapastisseja käsittelevä luento jäi hajanaiseksi kokoelmaksi teoreettista spekulatiota, helpohkoja poliittisia allegorisointeja ja retorista rönsyilyä.

Empiristisen mikrohistorian tutkijat keskittyivät alustuksissaan kukin johonkin hyvin pienimuotoiseen aihealueeseen tai ongelmaan ja analysoivat sitä syvällisesti ja useista, toisiaan täydentävistä näkökulmista. Väitöskirjaansa University of Yorkissa valmistelevalle Neil Armstrongin esitelmä post-viktoriaanisista jouluista tarjoaa hyvän esimerkin tällaisesta lähestymistavasta. Vakuuttavaan ja ilahduttavan visuaaliseen aineistoon, kuten joulukortteihin ja -mainoksiin vedoten Armstrong osoitti, kuinka jo Edwardin aikainen joulu oli "moderniteetin" läpäisemä ostoskeskuksineen, ulkomaanmatkoineen, autoineen ja ilmalaivoineen. Toisaalta hän myös muisti painottaa näiden uusien elementtien epätasaista levinneisyyttä esimerkiksi

sosiaalisten luokkien suhteen sekä ottaa huomioon edelleen jatkuneet viktoriaaniset perinteet, kuten esimerkiksi Charles Dickensin joulutarinat ja niiden mitä kirjavammat sovitukset. Muihin ensiluokkaisiin esitelmiin tässä ryhmässä kuuluivat mm. tohtori Peter Clausin (the Raphael Samuel History Centre, University of East London) tutkimus *The London Explorers' Clubin* eksentrisistä flaneureista ja viktoriaanisesta nostalgiasta, työväen historian specialistin Malcolm Chasen (University of Leeds) analyysi trendeistä chartistien historian kirjoituksessa sekä Mark Nixonin historiografiaan keskittynyt *whiggism*-teorian kritiikki.

Monialaisessa konferenssissa eivät olleet pääosassa historian- vaan kirjallisuudentutkijat. Lähes puolet esitelmistä keskittyi enemmän tai vähemmän kokonaisvaltaisesti romaanien, näytelmien tai runojen analysointiin. Kärkikastia edusti jatko-opintojaan kirjallisuushistorian alalla vasta aloittava Victoria Adams, joka analysoi sensationaalisen romanssikirjailija Mary Elizabeth Braddonin mainetta ja tuotantoa. Adamsin päätavoitteena oli "pelastaa" Braddon tämän omalta pinnalliselta maineelta ja osoittaa, kuinka popfiktion takaa löytyi ammattimainen, luova ja kompositioistaan pedanttisen tarkka kirjailija. Braddonin useisiin oikolukuedoksiin, korjausglossiin, muistikirjamerkintöihin ja päiväkirjoihin nojautuen Adams rakensi kuvan huolellisesta ja sensitiivisestä sanataiteilijasta varsin vakuuttavasti. Ansiokas lähdekeskeinen työ oli kuitenkin enemmän poikkeus kuin sääntö: tähän ryhmään kuuluvia esitelmiä tuntui välillä vaivaavan ylenmääräinen ja huonolaatuinen teoretisointi. Englannin kielen ja kirjallisuuden emeritusprofessori Raymond L. Baubles (Western Connecticut State University) vertaili Dickensin ja Cathy Ackerin sinällään mielenkiintoisia romaaneja, mutta kunnollisten käsitelmääritysten puutteessa ajautui esoteeriseen "musteläikkäteoretisointiin": mittavissa ja rikkaissa romaaniteksteissä voi nähdä juuri sen mitä haluaa. Kirjallisuuden tutkija Laura Mollean

luonnonhistoriallisia romaaneja käsitellyt esitelmä upposi puolestaan huonosti ja jopa virheellisesti sisäistettyjen darwinististen ja muiden tieteellisten käsitteiden suohon.

Miscellanea-ryhmään voi laskea Viktorian ajan representaatiot hieman "eksoottisemmissa" medioissa kuten esimerkiksi elokuvissa ja internetsivustoilla. Elokuvahistorian professori James Chapman (De Montfort University, Leicester) käsitteli kahta 1930-luvun Britannian suurimpiin kuulunutta hittiä *Victoria the Great* (1937) ja *Sixty Glorious Years* (1938). Vaikka molemmat elokuvat keskittyivät kuvaamaan kuningatar Viktorian hallintoa ja siihen liittyviä moninaisia populaareja myyttejä, Chapman osoitti, kuinka elokuvat yhdistyivät hyvin erilaisiin kansallisiin konteksteihin ja palvelivat erilaisia poliittisia tarkoituksia. Jos *Victoria the Great* toimi konservatiivisena rauhoitteena Wallis Simpson -skandaalin jälkimainingeissa, niin *Sixty Glorious Years* tarjosi puolestaan brittiläisen perinnerikkauden ja -kestävyyden tuomaa turvallisuuden tunnetta kiristyvässä kansainvälisessä tilanteessa. Myös allekirjoittaneen oma esitelmä kuului tähän ryhmään ja sijoittui elokuvahistorian alaan. Väitöskirjani toiseen lukuun perustuva analyysi käsitteli 1950-luvun alun pula-ajan Britannian elokuvatarjontaa, erityisesti Viktorian aikaa kuvaavien historiallisten elokuvien ja periodidraamojen osalta. Keskityin anglosaksisessa kulttuurissa hyvin tunnettuun Dickens-sovitukseen *Scroogeen* (1951), joka oli myös eräs aikakauden suurimmista hiteistä, ja joka fiktiivisestä ja fantastisesta luonteestaan huolimatta kytkeytyi monilla mielenkiintoisilla tavoilla tuotantoajankohtansa diskursseihin. Kuten arvata saattaa, Chapmanin kanssa riitti keskusteltavaa useamman kahvitauon ajaksi. Koska myös Chapman oli historiallisen ja periodielokuvan asiantuntija (ks. esim. *The Past and the Present*, tulossa syksyllä 2005) hän saattoi paitsi kommentoida esitelmääni myös koko väitöskirjaprojektiani.

Yleisesti ottaen konferenssi tarjosi runsauden sarven rikasta, monipuolista ja inspiroivaa tutkimusta viktoriaaniseen aikakauteen ja sen historiallisiin käyttöihin viimeisen sadan vuoden ajalta. Vaikka kokonaisuus oli pluralistinen, monimuotoisuus ei kuitenkaan kääntynyt varsinaiseksi poikkitieteellisyudeksi: eri tieteenalat ja mikrokokoiset aiheet tuntuivat säilyvät omilla reviiereillään eikä McWilliamin toivomaa synteesiä ainakaan vielä päästy lähestymään. Kuten ammattimaiselta konferenssilta voi odottaa, aihevalinnat olivat hyvin perusteltuja ja tutkimuksen arvoisia, ja [vaikka teorian käyttö ajoittain lipsui johdattelevuuteen,

itseisarvoisuuteen ja ilmavaan spekulatioon, useimmissa tapauksissa teoretisointi palveli, rikastutti ja sofistikoiki kulloistakin tutkimusta.

Ainoastaan käytännön järjestelyt jättivät toivomisen varaa. Täysin ilmoittamatta esitelmäni paikkaa vaihdettiin samalla kun sen pituutta leikattiin kymmenellä minuutilla. Sain ylimääräisen illan muutosten tekemiseen, mutta vaikka onnistuin lukemaan paperin myös uuden aikataulun puitteissa ja yleisö tuntui ymmärtävän ja jopa pitävän kuulemastaan, jätti kokemus aaviustuksen verran karvaan jälkimaun. Myös muut osallistujat joutuivat saman kohtelun uhreiksi, mitä ylitsevuotavinkaan englantilainen ironinen katuvaisuus ja itseruoskinta järjestäjien taholta ei kyennyt täysin lääkitsemään. Samoin AV-laitteiden kohdalla. Kuten tunnettua, tietokoneet, videot, TV:t ja projektorit eivät koskaan toimi kuten pitäisi konferenssien kaltaisissa tärkeissä tilaisuuksissa, mutta Leedsissä tämäkin käytännöllinen aspekti jäi tasoltaan penkin alle. Kun tähän vielä lisättiin vielä kuumuus ja ilmaston puute, niin yhteisvaikutus alkoi vetää keskittymiskykyä ja yleisvaikutelmaa alaspäin. Tutkimuksellisesti *The Twentieth Century and The Victorians* oli hyvä yhdeksikkö, mutta kokonaisuutena keskinkertainen 7,5.

Verkkosivut:

<http://www.tasc.ac.uk/depart/history/lcvs/C20vics/main.htm>

Kirjoittaja on filosofian lisensiaatti ja valmistele brittiläisen elokuvakulttuuriin historiaan liittyvää väitöskirjaa "The Emergence of the 'Modern' Past: Period Film in Britain 1950-1965" University of East Angliassa Englannissa.

